

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1909.

Andra Kammaren.

N:o 25.

Lördagen den 13 mars.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet.

§ 1.

Till afgörande förelåg lagutskottets utlåtande n:o 23, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående vidmakthållande af utsikterna för åstadkommande af nya, såvidt ske kan, öfverensstämmande civillagar för de nordiska länderna.

*Angående
åstadkommande af nya öfverensstämmande civillagar för de nordiska länderna.*

Uti en inom Andra Kammaren väckt, till lagutskottet hänvisad motion, n:o 3, hade herr Lindhagen föreslagit, att Riksdagen ville hos Kungl. Maj:t framhålla angelägenheten att vidmakthålla utsikterna för åstadkommande af nya, såvidt ske kunde, öfverensstämmande civillagar för de tre nordiska länderna samt i sådant afseende:

1:o anhålla om öfvervägande, i hvad mån och på hvad sätt ett blifvande lagstiftningsarbete på familjerättens område lämpligen för vinnande af öfverensstämmelse mellan nämnda länder kunde ordnas på grundvalen af samverkan dem emellan; och

2:o ifrågasätta, huruvida åtgärder kunde vidtagas i syfte, att den i alla tre länderna förberedda nya lagstiftningen om aktiebolag jämte därmed sammanhängande ämnen blefve i större eller mindre mån öfverensstämmande.

Utskottet hemställde:

1:o att det under 1) i ifrågavarande motion gjorda yrkande icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda, och

2:o att det under 2) i motionen gjorda yrkande icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Reservationer hade emellertid afgifvits:

i fråga om punkt 1) af herrar *Zetterstrand*, *Lindhagen*, *Pettersson* i Södertälje, *Åkerman*, *Åkerlund*, grefve *Hamilton*, *Forsberg* och

Andra Kammarens Prot. 1909. N:o 25.

Angående
åstadkomman-
de af nya öf-
verensstäm-
mande civil-
lagar för de
nordiska län-
derna.
(Forts.)

Persson i Borrby, hvilka hemställt, att Riksdagen, i anledning af förevarande motion, måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om öfvervägande, huruvida eller i hvad mån vid ett eventuellt lagstiftningsarbete på familjerättens område detta arbete måtte för vinnande, såvidt ske kunde, af öfverensstämmelse mellan de tre nordiska ländernas lagstiftning, kunna ordnas på grundvalen af ett samarbete dem emellan; samt

i fråga om punkt 2) af herrar *Lindhagen*, *Pettersson* i Södertälje och *Åkerman*, hvilka hemställt, att Riksdagen, i anledning af förevarande motion, måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om öfvervägande, huruvida åtgärder kunde vidtagas i syfte, att den i alla tre nordiska länderna förberedda nya lagstiftningen om aktiebolag jämte därmed sammanhängande ämnen blefve, såvidt ske kunde, öfverensstämmande.

Sedan *punkten 1:o*) föredragits, yttrade

herr Zetterstrand: Herr talman, mina herrar! Herr Lindhagen, som alltid visat mycket stora sympatier för åstadkommande, såvidt möjligt, af en gemensam skandinavisk lagstiftning, har i det syftet vid innevarande riksdag väckt nu föreliggande motion. Utskottets samtliga ledamöter ha också medgifvit, »att fördelar af olika slag och af största betydelse äro förknippade med en rättsutveckling inom de skandinaviska länderna, som, med bevarande af de säregenskaper, hvilka kunna vara för den nordiska rättsbildningen i stort sedt egendomliga, går i riktning mot en allt större likformighet dem emellan». Emellertid ha utskottets ledamöter från Första Kammaren ansett, att så stora svårigheter skulle möta för åstadkommandet af en gemensam lagstiftning just på detta område, att de funnit sig icke böra biträda herr Lindhagens motion. Samtliga utskottsledamöter från denna kammare ha däremot ansett frågan vara af ganska stor betydelse. Vi ha visserligen hållit före, att det icke är så stor utsikt att komma så särdeles långt på detta område, men vi ha i alla fall ansett det vara af vikt, att denna tanke hålles vid lif och därför ha vi i nära anslutning till herr Lindhagens motion hemställt, »att Riksdagen, i anledning af förevarande motion, måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om öfvervägande, huruvida eller i hvad mån vid ett eventuellt lagstiftningsarbete på familjerättens område detta arbete må för vinnande, såvidt ske kan, af öfverensstämmelse mellan de tre nordiska ländernas lagstiftning, kunna ordnas på grundvalen af ett samarbete dem emellan». Såsom kammaren finner, är denna hemställan affattad i synnerligen försiktig form, och detta just med hänsyn till de svårigheter, hvilka onekligen möta för ett sådant samarbete som det nu ifrågavarande. Vi hålla emellertid före, att det skulle vara af vikt, om kammaren, häfdande sin gamla uppfattning i denna fråga, ville uttala sig för önskvärdheten af ett dylikt samarbete och göra

det genom att ansluta sig till den föreliggande reservationen, till hvilken jag, herr talman, ber att få yrka bifall.

Herrar *von Schöele* och *Nilsson* i Skärhus instände häruti.

*Angående
åstadkomman-
de af nya öf-
verensstäm-
mande civil-
lagar för de
nordiska län-
derna.
(Forts.)*

Herr Lindhagen: Det vore visserligen ganska löftesrikt, ifall den ifrågavarande reservationen bifölles af kammaren. Saken står emellertid för närvarande så, efter hvad vi hörde senaste onsdag af justitieministern, att han, oafsedt hvad Riksdagen beslutade i fråga om processkommissionen och motiveringen till detta beslut, funne sig föranlåten att taga under allvarligt öfvervägande, huruvida han icke i alla fall skulle genast öfverlämna åt lagberedningen att företaga arbetet för revision af just giftermålsbalken. På det sätt skulle ju det önskemål, som i reservationen uttalats, komma till korta fullständigt.

Nu är det ju i alla fall ganska egendomligt, att justitieministern kunnat så bestämdt taga en dylik position gentemot det beslut, som Riksdagen fattat i fråga om processkommissionen. Här väcktes en motion med yrkande — utan afslag å processkommissionen — dessutom att vid beviljande af anslag till lagberedningen skulle samtidigt tagas hänsyn till de skäl, som i motionen anförts rörande det närmaste lagstiftningsarbetets ordnande. På samma gång själfva anslaget för lagberedningen beviljades, hänvisades åter förenämnda fråga till sammansatt stats- och lagutskott för att af detta behandlas i sammanhang med frågan om processkommissionen. Detta utskott har sedermera afgifvit utlåtande om processkommissionen, och hvad utskottet där först föreslagit eller afslag å dess inrättande har af Riksdagen bifallits. I motiven till detta af Riksdagen antagna förslag framhålles emellertid, att enligt utskottets — numera också Riksdagens — förmenande borde lagstiftningsarbetet rörande processväsendet lämpligen uppdragas åt lagberedningen, och att med familjerätten skulle på något sätt anstå eller möjligtvis skulle den göras till föremål endast för partiella förändringar.

Utom afslag å processkommissionen hemställde utskottet vidare, att den väckta motionen, hvad den afsåge det arbete, som borde lämnas åt lagberedningen, skulle anses besvarad genom motiveringen till det sammansatta utskottets hemställan. Äfven detta bifölls af Riksdagen. Man kan således säga, att Riksdagen för sin del uttalat sig för att lagberedningen nu borde sysselsätta sig med processreformen och att giftermålsbalken först efteråt skulle komma på ett eller annat sätt under omarbetning och att anslaget till beredningen således beviljats under dessa förutsättningar.

Emellertid förklarade justitieministern, att han för sin del måste taga i allvarligt öfvervägande, om icke lagberedningen i alla fall trots Riksdagens beslut borde börja med en omarbetning af giftermålsbalken, och han ifrågasatte till och med att vid sidan af

*Angående
åstadkomman-
de af nya öf-
verensstäm-
mande civil-
lagar för de
nordiska län-
derna.
(Forts.)*

lagberedningen inrätta en processkommission, låt vara en mindre sådan, och han sade vidare, att han visserligen icke hade medel därtill, men att den saken kunde hjälpas därigenom, att nästa Riksdag förelades ett förslag om beviljande af sådana medel. Detta betyder, med andra ord, att justitieministern till äfventyrs icke tager den ringaste hänsyn till Riksdagens uttalande härvidlag och de önskingar den fäst at såsom villkor för sina anslag. Jag tycker, att detta är ganska bekymmersamt, och hade Sven Adolf Hedin varit ledamot af denna kammare, hade saken nog icke passerat så tyst, som den nu gjorde. Emellertid har justitieministern ännu icke fattat bestämd position härutinnan, utan förklarar, att han måste förbehålla sig rätt att taga en öfverblick af själfva frågan.

Jag vill emellertid fästa uppmärksamheten på, att ifall lagberedningen nu skulle få i uppdrag att utarbete förslag till ny giftermålsbalk och eventuellt ny arfdabalk komma vi att få två kommissioner, hvilka båda sysselsätta sig med delar af den allmänna civillagen. Det finnes nämligen redan nu en kommission tillsatt för behandling af handelsbalken. Denna kommission har fått i särskildt uppdrag att träda i förbindelse med de öfriga skandinaviska länderna i och för ett gemensamt samarbete på ifrågavarande område. Kommissionens arbeten hafva redan ledt till ett positivt resultat, nämligen lagen om köp och byte, hvilken antagits i alla tre länderna. Sedan kommissionen framkommit med sitt förslag till denna lag, har den med tillstånd af de tre ländernas regeringar fått ajournera sitt arbete. Med andra ord, kommissionen sitter ännu och kan när som helst träda i verksamhet. Det är väl då rimligt, att denna kommission, som också behandlar en del af den allmänna civillagen, får fullfölja sitt arbete, och jag föreställer mig, att sedan detta är gjordt — hvilket väl torde gå på ett par år — det skulle vara synnerligen lämpligt att just den kommissionen får i uppdrag att fortsätta med giftermålsbalkens omarbetning och därvid också känner sig för, om det finnes möjlighet till samarbete med de två andra skandinaviska länderna äfven på detta område.

Nu kan det också möjligen tänkas en annan utväg, nämligen den, att lagberedningen får i uppdrag att utarbete några partiella förbättringar af giftermålsbalken samtidigt med att den af justitieministern tillämnade mindre processkommissionen förrättar sitt värf. Därefter kunde fullföljden af denna senare kommissions arbete öfverlämnas till lagberedningen. Men detta är verkligen ur mer än en synpunkt icke tillrådigt.

Den af mig först antydda utvägen är väl i alla fall den naturligaste, och jag vill därvid framhålla här, att det icke är lämpligt att genast nu vända sig till de andra skandinaviska länderna och fråga, om de äro med om att samarbete i fråga om giftermålsbalken, och att, ifall man då får afböjande svar, anse sig på ett bekvämt sätt fri från hela saken. Det kan ju mycket lätt inträffa, att dessa, och detta med fog synes det mig, säga: »Låtom oss först

afsluta det samarbete på handelsbalken, som vi påbörjat, innan vi taga upp en ny fråga».

Jag har endast velat uttala dessa mina bekymmer, hvilka ingalunda minskades af hvad jag samma dag, som justitieministern framkom med sitt nya projekt, fick höra i Första Kammaren från den skandinaviska civillagsstiftningens store motståndare. Det föreföll nästan som en öfverenskommelse mellan honom och justitieministern. Man synes vilja tåga ihjäl det skandinaviska samarbetet. Jag vill dock uttrycka en förhoppning, att bekymren måtte visa sig ogrundade.

*Angående
åstadkomman-
de af nya öf-
verensstäm-
mande civil-
lagar för de
nordiska län-
derna.*
(Forts.)

Med herr Lindhagen förenade sig herrar *Thorsson, Branting, Wavrinsky, Rissén, Tengdahl, Johansson* i Stockholm, *Nilsson* i Malmö, *Christiernson, Berg* i Munkfors, *Rundgren* och *Persson* i Stockholm.

Herr vice talmannen Staaff: Herr talman, mina herrar! De skäl, som tala för att de trenne nordiska folken böra söka bistå hvarandra vid frambringandet af viktiga lagstiftningsarbeten, synas mig ligga i öppen dag och vara så klara, att jag icke behöfver här ingå i någon vidare utredning därom. Med afseende å det läge, hvori ärendet för närvarande befinner sig, och det sätt, hvarpå det behandlats, har jag emellertid trott, att det kanske icke vore alldeles utan sin betydelse, om en och annan röst af sympati höjdes för den tanke, som motionen innehåller.

För min del vill jag då endast uttala, att jag anser, att på alla de områden, där sådant befinner sig möjligt, borde det också vara önskligt, att ett dylikt samarbete kunde komma till stånd. Jag har därvid endast ett förbehåll att göra, det synes mig för öfrigt vara så godt som själfklart, nämligen att man gifvetvis icke skal sträcka sina önskningsområden om ett sådant samarbete så långt, att man därför gör alltför stora uppoffringar med afseende å trängande reformers snara verkliggörande. Men det vill förefalla mig, som om icke någon sådan fara alls behöfde föreligga, om detta ärende skötes på ett riktigt och lämpligt sätt.

Det är ju, såsom den föregående talaren också berörde, gifvet, att det kan blifva en jämkning, ett mindre anstånd, en annan ordning än man förut tänkt sig. Hvad jag velat betona är endast, att man bör vara ense om att man icke i fråga om arbetet å en så trängande reform som vare sig familjerätten eller aktiebolagslagstiftningen skall lägga detta arbete å sido för en längre tid i afvaktan på möjligheten af ett samarbete. Man bör blott söka se till, huruvida icke möjligheten finnes.

Jag vill, på samma gång som jag uttrycker det hopp, att här i landet och här i Riksdagen måtte finnas grundval för en sådan åskådning, som den jag tillåtit mig att antyda, också uttala den

Angående
 åstadkomman-
 de af nya öf-
 verensstäm-
 mande civil-
 lagar för de
 nordiska län-
 derna.

(Forts.)

förhoppningen, att liknande önsknningar måtte möta från de andra nordiska folken till allas deras båtnad.

Jag yrkar således bifall till reservationen.

I detta anförande instämde herrar *Beckman, Pettersson* i Södertälje, friherre *Palmstierna, Stårner, Kjellberg, Berg* i Stockholm, *Byström, Kobb, Rune, Cervin, Hagberg, Johansson* i Jönköping, *Leander, Thylander, Söderbergh* i Karlshamn, *Tynell, Forsberg, Starbäck, Sandström, Wilson, Thor, Kvarnzelius, Mogren, Hedström, Bergman, Bromée* i Billsta, *Ström* i Transtrand, *Schotte, Wijk, Berg* i Göteborg, *Ahlfvengren* och *Jonsson* i Gumboda.

Öfverläggningen var härmed afslutad. Efter af herr talman-
 nen gifna propositioner biföll kammaren med afslag å utskottets
 hemställan den af herr Zetterstrand m. fl. vid punkten fogade re-
 servationen.

Efter föredragning af *punkten 2:o* anförde

Herr Lindhagen: Den fråga, som beröres i punkt 2, har ju icke den omfattning och den vikt som den föregående punkten.

Utskottet har emellertid erkänt, att just den fråga, som beröres i punkt 2, nämligen om gemensam aktiebolagslagstiftning, hör till området för den handelslagstiftning, med afseende å hvilken utskottet i sin helhet varit ense om att den särskildt väl lämpar sig för gemensam skandinavisk civillagstiftning.

Utskottet har endast invändt först och främst, att man en gång gjort en hänvändelse till Norge, men fått nej därifrån, och att det således icke skulle löna sig att fråga en gång till. Men vid den hänvändelse, som förra gången skedde, låg saken så i Norge, att ett lagförslag redan var framlagdt för stortinget, hvilket delvis behandlat detsamma, och i detta sakernas läge ansåg man — och vi skulle med våra förhållanden hafva handlat på samma sätt — att en lämplig tidpunkt för detta samarbete icke var inne. Stortinget afslog emellertid detta förslag, och sedermera har icke något nytt lagförslag i ämnet framkommit till stortinget. På i viss mån liknande sätt ligger saken i Danmark. Där finnes ett lagförslag utarbetadt, som ännu icke framkommit till riksdagen, och slutligen finnes nu ett utarbetadt lagförslag äfven här i landet.

Nu tycker jag, att då den ekonomiska samfärdseln mellan länderna — något som man allmänt är ense om — kräfver, att normerna för det ekonomiska lifvet äro så öfverensstämmande som möjligt, så är det önskligt, att det äfven på detta lagstiftningsområde blir gemensamma normer, och det förefaller mig, som om det icke vore för sent att taga saken i öfvervägande, då icke något af de i de tre olika länderna föreliggande lagförslagen ännu är antaget. Visserligen säger man, att då hvarje land utarbetat sitt sär-

skilda förslag, man icke kan begära, att representanter från de tre länderna skola sammankomma för att gemensamt ena sig om något nytt förslag, och jag får ju medgifva, att det kan hafva sina svårigheter. Men jag tycker i hvarje händelse, att saken är förtjänt af öfvervägande och att man icke för en längre framtid bör kasta bort de möjligheter, som kunna förefinnas för en gemensam lagstiftning på detta område.

Det visade sig också, att då Sverige vände sig till Danmark, så fick man, ehuru danskarna då redan utarbetat sitt lagförslag i denna sak, det svaret, att man mycket gärna ville vara med därom. Då man i detta fall icke kunde få alla tre länderna tillsammans, så trodde man emellertid här i Sverige, att man icke borde inleda gemensamt arbete med endast danskarne, något som dock enligt mitt förmenande icke är riktigt. Det är ju här icke ifrågasatt, att detta nödvändigt skall ske, men jag tycker, att det i hvarje fall icke är någon skada skedd — och det kan till äfventyrs leda till resultat — om man gör en så försiktig framställning som att Kungl. Maj:t, innan Kungl. Maj:t skrider till att för Riksdagen framlägga det uppgjorda förslaget, måtte taga i öfvervägande, huruvida det nu finnes någon utsikt för ett gemensamt samarbete.

Jag skall därför bedja att få yrka bifall till den under denna punkt gjorda reservation.

Herr Zetterstrand: Herr talman, mina herrar! Såsom jag redan förut nämnt, uttalar utskottet den åsikten, att det i allmänhet vore önskvärdt att få gemensamma skandinaviska lagar till stånd. Hvad särskildt beträffar handelslagstiftningens område och hvad därmed äger sammanhang, så har utskottet alldeles särskildt betonat den synnerliga vikten af att få gemensamma lagar på detta område, och utskottet har också påpekat, att vi redan hafva gemensamma växel-, check-, varumärkes-, firma- och sjölagar och att det därför vore synnerligen angeläget, att vi finge äfven gemensam bolagslag. Oaktadt detta har emellertid utskottet ansett sig icke kunna förorda bifall till motionen, och detta af det skälet, att, såsom den förra talaren nämnde och utlåtandet också angifver, dylikt lagförslag är utarbetadt i Norge 1884, hvilket förslag framlades för stortinget åren 1900 och 1901 och då afslogs, och vidare ett annat dylikt i Danmark år 1901, hvilket förslag ännu icke blifvit för riksdagen framlagdt. Nu hafva normännen förut sagt nej till en hänvändelse i denna riktning. Detta skulle måhända icke utgöra något särskildt hinder för en ny hänvändelse; men nu har här i landet utarbetats förslag till lag om aktiebolag af därtill utsedde kommitterade. Dessa kommitterade hafva i sitt förslag mycket noga redogjort såväl för den norska som för den danska bolagslagstiftningen och hafva därvid uttalat, att de anse den norska bolagslagstiftningen vara synnerligen förtjänstfullt affattad, och på samma gång hafva de sagt, att den danska i mångt och mycket, ja i det mesta, öfver-

*Angående
åstadskomman-
de af nya öf-
verensstäm-
mande civil-
lagar för de
noräiska län-
derna.*

(Forts.)

*Angående
åstadkomman-
de af nya öf-
verensstäm-
mande civil-
lagar för de
nordiska län-
derna.
(Forts.)*

ensstämmer med den norska. De hafva vidare, så godt sig göra låter, tagit hänsyn till dessa lagstiftningsarbeten. Men gifvet är, att de ansett, att vissa saker borde däri förändras för att de skulle blifva för oss synnerligen lämpliga. Annars kunde de ju rent af hafva anslutit sig till något af de föreliggande förslagen. Man får väl sålunda förutsätta, att det svenska kommittéförslaget, som är utgifvet 1908, skall hafva tagit den allra bästa möjliga hänsyn till i grannländerna föreliggande förslagen. Och då man nu kommit så långt, att förslag till denna lag, som af Riksdagen begärts, är utarbetadt, så tror jag nästan, att vi kommit så långt, att vi måste säga: det är måhända för sent att nu vända oss till de öfriga länderna och begära gemensam skandinavisk lagstiftning. Annorlunda hade förhållandet varit, om de andra ländernas lagstiftning varit ändå nyare. Men nu få vi tro, att de principer, som här blifvit tillämpade, äro mera moderna och mera lämpade för tidens kraf än de något äldre lagstiftningsarbetena från grannländerna. Under sådana förhållanden tror jag, att det möjligen skulle kunna lända antingen till någon tillbakagång från åsikter, som kunna befinnas riktiga, eller eljest till ett fördröjande af lagstiftningsarbetet, om vi nu skulle påkalla gemensam lagstiftning, och det är uteslutande på denna grund, som majoriteten inom utskottet icke vågat göra en hemställan i detta syfte. Skulle det emellertid befinnas, att regeringen det oaktadt skulle vid uppgörandet af ett definitivt lagförslag taga hänsyn till de andra förslagen, så vore det naturligtvis så mycket kärare. Jag kan emellertid i frågans nuvarande läge svårligen göra annat yrkande än bifall till lagutskottets förslag.

Herr Lindhagen: Den siste ärade talaren utgick från den förutsättningen, att det svenska lagförslaget hade hämtat förebilder från de norska och danska lagförslagen i så stor utsträckning, som lämpligen ske kunde, och att man vid utarbetandet af det svenska lagförslaget sökt att amalgamera med det så mycket som möjligt af dessa andra lagförslag. För en utomstående, som icke närmare studerat dessa lagförslag, kan detta icke vara annat än en förmodan. Rätta förhållandet är emellertid, att dessa lagförslag divergera rätt mycket och i grundläggande punkter utgå från olika principer — det har åtminstone en af de svenska kommitterade sagt mig — fastän i vissa detaljer ju kanske vunnits någon likformighet. Jag tror just därför, att det kan vara skäl att taga saken i öfvervägande för att, i den mån det låter sig göra, få dessa olika principer byggda likformigt för de tre länderna. Det sker ingen skada genom att göra en framställning därom, att det skall tagas under öfvervägande, huruvida något sådant låter sig göra, och låter det sig göra, måste vi vara tillfreds med ett sådant resultat. Jag vidhåller därför mitt yrkande.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad, framstälde

herr talmannen propositioner å de därunder gjorda yrkandena, och biföll kammaren med afslag å utskottets hemställan den af herr Lindhagen m. fl. vid punkten afgifna reservationen.

§ 2.

Föredrogs lagutskottets utlåtande n:o 24, i anledning af väckt motion med förslag om tillägg till § 7 i förordningen angående handelsböcker och handelsräkningar den 4 maj 1855.

Sedan herr vice talmannen härefter öfvertagit ledningen af kammarens förhandlingar, biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 3.

Efter föredragning af lagutskottets utlåtande n:o 25, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af 59. § i lagen angående våghållningsbesvärets utgörande på landet, begärdes ordet af

Herr Zetterstrand, som anförde: Herr talman! Sedan detta utskottsutlåtande inkommit på kammarens bord, har Riksdagen från regeringen fått mottaga en proposition af den 5 mars om ändrad lydelse just i sista punkten af den paragraf, hvarom detta utlåtande handlar. Det kan under sådana förhållanden icke vara lämpligt att nu handlägga detta ärende, utan det måste afgöras i sammanhang med den i annat afseende föreslagna ändringen af samma lagrum, och med anledning däraf får jag yrka återremiss till lagutskottet af det föreliggande ärendet.

Vidare yttrades ej. Kammaren beslöt att återremittera ärendet till utskottet.

§ 4.

Häruppå föredrogs lagutskottets utlåtande n:o 26, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående tillägg till kommunalförfattningarna, åsyftande att i kommuner af större utsträckning bereda de röstberättigade större möjlighet att deltaga i kommunala afgöranden, och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 5.

A föredragningslistan fanns vidare upptaget lagutskottets utlåtande n:o 27, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående förpliktelse för arbetsgifvare, som antager utlänning i arbete, att ersätta därpå möjligen uppkommande kostnader för fattigvård m. m.

Lagutskottet hade till förberedande behandling förehaft en inom Andra Kammaren af herr *Lindberg* väckt motion, n:o 107, uti hvil-

Andra Kammarrens Prot. 1909. N:o 25.

Angående förpliktelse för arbetsgifvare, som antager utlänning i arbete, att ersätta därpå möjligen uppkommande kostnader för fattigvård m. m.

Angående förpliktelse för arbetsgifvare, som antager utlänningar i arbete, att ersätta där af möjligen uppkommande kostnader för fattigvård m. m.

ken herrar *Rydén*, *Linders* och *Thorsson* instämt, och hvaruti föreslagits, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och därpå grundadt förslag till lag, hvarigenom arbetsgifvare i Sverige, som genom kontrakt eller annan öfverenskommelse antoge utlänning i arbete, förpliktades att ersätta alla kostnader för stat eller kommun, som kunde uppstå, därest sådan arbetare fölle allmänna fattigvården till last eller genom det allmännas försorg måste hemsändas till sitt land igen.

(Forts.)

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Vid utlåtandet var fogad en reservation af herr *Zetterstrand*, med hvilken herrar *Jansson* i Edsbäcken, grefve *Hamilton* och *Lindhagen* instämt, och som föreslagit, att Riksdagen med föranledande af herr *Lindbergs* m. fl. ifrågavarande motion måtte anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, i hvad mån arbetsgifvare i Sverige, som genom kontrakt eller annan öfverenskommelse antoge utlänning i arbete, måtte kunna förpliktas att ersätta de kostnader för stat eller kommun, som kunde uppstå, därest sådan arbetare fölle allmänna fattigvården till last eller genom det allmännas försorg måste till sitt land hemsändas, samt för Riksdagen framlägga det förslag, hvartill utredningen kunde föranleda.

Efter föredragning af utskottets hemställan lämnades ordet till

Grefve *Hamilton* som yttrade: Herr talman! Mot det af herr *Lindberg* m. fl. i deras motion framställda förslaget torde icke något motstånd kunna göras utom möjligtvis från arbetsgifvarhåll. Men äfven om jag därifrån skärskådar frågan — och jag anser mig berättigad därtill — måste jag erkänna, att det är fullt rättvist, att, därest en arbetsgifvare till landet importerar eller i sitt arbete tager främmande undersåtar, han också bör vara skyldig att, om så är af behovet påkalladt, bekosta deras återsändande till hemorten och äfven deras fattigvård, i fall det skulle komma i fråga. Nu skulle man kunna invända, att ett förslag i det af motionärerna angifna syftet skulle kunna skada våra näringar och vår industri, därför att det då möjligtvis blefve brist på arbetskrafter i vårt land. Men jag tror icke, att man i allmänhet behöfver utländska arbetare, och om man behöfver dem, så är det endast för säsongarbete. Sådana arbetare falla vanligtvis icke fattigvården till last, och vanligtvis är det äfven så, att arbetsgifvaren är skyldig genom kontrakt — jag vet det visserligen icke af egen erfarenhet, men jag har hört det — att betala deras återresa. Dessa arbetsgifvare komma således icke, såvidt jag kan finna, att beröras af det lagförslag herr *Lindberg* framlagt, utan de arbetsgifvare, som drabbas af detsamma, äro sådana, som ständigt använda utländska arbetare. Jag föreställer mig, att dessa arbetare icke äro af behovet påkallade, och om de icke komma hit, så kanskê vi sluppe den rådande utvandringen af våra

egna arbetare till Amerika, och därmed vore ju ett synnerligen beaktansvärdt mål vunnet.

Jag ber, herr talman, att i anledning häraf få yrka bifall till reservationen.

Angående förpliktelse för arbetsgifvare, som antager utlänning i arbete, att ersätta däraf möjligen uppkommande kostnader för fattigvård m. m.

(Forts.)

Herr Lindberg: Herr vice talman, mina herrar! Det hade kanske icke varit nödvändigt, att jag nu tager till orda i denna fråga, då det ju ser ut som om intet nämnvärdt motstånd förefinnes i denna kammare mot den motion, som jag har tagit mig friheten väcka. Jag vill i alla fall med ett par ord nämna, hvarför jag väckt min motion och påkallat Riksdagens uppmärksamhet i denna fråga.

I en af de första punkterna af sitt utlåtande säger utskottet såsom motivering till sitt afslagsyrkande, att vår gamla fattigvårdslagstiftning påbjuder, att arbetsgifvare skall försörja arbetare, som han har i sin tjänst och som under denna tid kommit i det tillstånd, att de behöfva påkalla fattigvårdens understöd. Ja, det är visserligen sant, och det kan ju också hända, att det behöfver påminnas om denna sak en och annan gång, men jag vill göra herrarne uppmärksamma på, att denna skyldighet för arbetsgifvare upphör samtidigt med att arbetsaftalet upphör. Om således arbetare, som lämnar en förut innehafd plats, kommer i den ställning, att han behöfver åtnjuta fattigvårdsunderstöd, så kommer han att falla det allmänna till last.

Nu ordar utskottet något om, att man icke skall på något sätt söka lägga hinder i vägen för, att den svenska arbetsmarknaden i vissa fall tillgodogör sig utländsk arbetskraft, utan att man på det sättet bör försöka att utjämna tillgången och efterfrågan på arbetsmarknaden. Ja, om det gällde att lagstifta i sådant syfte, skulle åtminstone icke jag och, som jag tror, icke heller någon af mina medmotionärer vilja vara däremot. Men jag anser, att vi då helst böra börja inom våra egna gränser, innan vi rikta våra blickar åt utlandet, och att vi först må tänka på de 20- à 30,000 arbetslösa, som för närvarande gå här i landet, och med dem företaga det experimentet att utjämna tillgången och efterfrågan på arbetsmarknaden, och om detta sedan utfaller lyckligt, låtom oss då, men först då, öppna portarna för den utländska arbetskraften. Men här gäller det icke den saken, utan här gäller det endast att påkalla lagstiftningens hjälp, så att icke de fattiga landtkommuner, där dessa utländska arbetare i ganska stor myckenhet uppehålla sig, blifva lidande därpå, att den utländska arbetskraften måhända vid ett eller annat tillfälle blir utan arbete utan att man kan åberopa någon skyldighet för arbetsgifvaren, som dragit dem in i landet, att försörja dem.

Om utskottet hade velat tillgodogöra sig de internationella förbindelser, som utskottet här finner så prisvärda, skulle utskottet ha kunnat gå till vårt närmaste grannland Danmark. Utskottet

Angående för- skulle då funnit, att man där icke varit rädd för att lagstifta i det syfte, som motionen afser. Om vi slå upp kommerskollegii meddelanden från dess arbetsstatistiska afdelning för år 1908, kunna vi där under rubriken »Lagstiftning angående utländska säsongarbetare i Danmark» läsa följande: »Innevarande år har riksdagen i Danmark antagit en lag, »Polakloven», beträffande »Användelse af udenlandske Arbejdere til Arbejde i visse Virksomheder samt det offentliges Tilsyn dermed». Lagen torde hafva sitt stora intresse äfven i Sverige, dels därför att den ökade importen af utländska säsongarbetare till förnämligast Skåne gifvetvis påkallar uppmärksamhet, dels ock därför att svenska arbetare från Småland och Blekinge o. s. v., hvilka årligen söka arbete i Danmark, kunna komma att lyda under ifrågavarande lags bestämmelser». Uti en af de första punkterna uti ifrågavarande lag säges det, att lagen med vissa undantag gäller för alla utländska arbetare, som användas inom jordbruk, skogs- och trädgårdsskötsel samt i samband därmed drifven verksamhet, såsom tegelbruk, torfupptagning m. m. Längre fram heter det, att mellan arbetsgifvare och arbetare skall inom 14 dagar efter arbetarnes ankomst upprättas *skrifligt kontrakt* i af inrikesministern bestämd form, hvilket kontrakt skall underskrifvas af såväl arbetsgifvaren som af samtliga arbetare. Vidare skola kontrakten innehålla bestämmelse om arbetslönens storlek och utbetalning, arbetstid, fridagar samt huru kostnaden för resan till och från arbetsstället skall fördelas. Vid inträffande sjukdom åligger det arbetsgifvaren att — under högst sex månader — på egen bekostnad gifva den sjuke nödig omvårdnad, eventuellt att tillkalla läkare eller låta intaga den sjuke på sjukhus. Jag behöfver icke repetera mera af dessa lagbestämmelser. Af dessa framgår tydligt, att man i vårt grannland Danmark mycket noga beaktat frågan om behandlingen af de utländska arbetarne och att man icke där varit rädd för att lagstifta på ett område, som är ganska nytt. En bestämmelse i lagen säger, att förslag till revision af densamma skall framläggas senast före 1911 års lagtima riksdag. Man har således varit fullt medveten om, att man här varit inne på en lagstiftning, som senare kunde behöfva regleras.

(Forts.)

Någon har sagt, att den fråga, som jag här fört på tal, egentligen endast har betydelse för skånebygden och för de sydsvenska landskapen öfver hufvud taget. Ja, förhållandet är måhända det, att vi nere i Skåne bäst känna till, hvad följderna kan blifva däraf, att utländska arbetare i stor myckenhet komma in i kommunerna. Det finnes emellertid härvidlag en hel del, som kan vara beaktansvärdt äfven beträffande de nordliga landskapen. Detta har äfven utskottet erkänt, då det här säger, att »särskildt i landets nordligaste delar och i gränstrakterna gör sig behofvet af utländsk arbetskraft ofta starkt gällande». Nu skall jag villigt erkänna, att jag ej har reda på, under hvilka förhållanden de i de nordliga

trakterna sig uppehållande arbetarne lefva. Jag förmodar, att det i de flesta fall där är fråga om sådana arbetare, som arbeta för daglön eller timpenning, men sådana kunna väl rimligtvis icke komma in under lagen med den affattning, som jag här velat gifva den. Hvad jag åsyftat och hvad som för mig är det viktigaste härvidlag, det är, att lagstiftningen beaktar de af mig nyss påpekade olägenheterna, för de fattiga landkommunerna, när de bli tvungna att emottaga och kanske hemskicka blottställda utländska arbetare.

Angående förpliktelse för arbetsgifvare, som antager utlänning i arbete, att ersätta där af möjligen uppkommande kostnader för fattigvård m. m.

(Forts.)

Jag vill icke vidare förlänga denna diskussion, utan ber, herr vice talman, att få yrka bifall till den vid betänkandet fogade reservationen.

Öfverläggningen var härmed afslutad. Herr talmannen gaf propositioner i ämnet, och biföll kammaren med afslag å utskottets hemställan den af herr Zetterstrand m. fl. vid utlåtandet fogade reservationen.

§ 6.

Slutligen föredrogs Andra Kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 6, i anledning af väckta motioner om skrifvelse till Kungl. Maj:t med anhållan, att uppboråsprovisionen vid indrifning af krono- och kommunalutskylder m. m. måtte oafkortad tillkomma den, som i sista hand verkställer indrifningen.

Utskottets hemställan bifölls; och skulle jämlikt 63 § riksdagsordningen detta beslut genom utdrag af protokollet delgifvas Första Kammaren.

§ 7.

Till bordläggning anmäldes:

Statsutskottets utlåtande, n:o 5, angående regleringen af utgifterna under riksstatens fjärde hufvudtitel, omfattande anslagen till landförsvarsdepartementet; och

Andra Kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 7, angående herr Röings inom Andra Kammaren väckta motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående utförande genom tullverkets egen personal af det arbete, som i en del hamnar åligger där befintliga packhuskarlslag m. m.

§ 8.

Justerades protokollsutdrag.

Andra Kammarens Prot. 1909. N:o 25.

§ 9.

Ledighet från riksdagsöromålen beviljades:

herr <i>Nordström</i>	under 5 dagar fr. o. m. den 16 mars
» <i>Larsson</i> i Gallstad	» 6 » » 15 »
» <i>Camitz</i>	» 3 » » 15 »
» <i>Andersson</i> i Bråborg	» 4 » » 16 »
och » <i>Olsson</i> i Blådinge	under den 16 mars.

§ 10.

Herr *Igel* aflämnade en af honom och herr *Byström* undertecknad motion, n:o 208, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om reglering af prästerskapets aflöning m. m.
Denna motion blef på begäran bordlagd.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 7.56 e. m.

In fidem
Per Cronvall.